

12 | 07 tm 26 | 10 2025

Wakkerkussen

LANDHUIS
oud Amelisweerd

presenteert in
samenwerking met

utrechtse aarde

Wakkerkussen

Het depot van het Centraal Museum herbergt vele prachtige objecten en schatten die voor het publiek wellicht nog relatief onbekend zijn omdat ze niet vaak worden getoond. De collectie Chinees porselein is zo'n pareltje.

Het bevat honderden stukken porselein, variërend in periode, stijl, kleur en functie. Het Chinese porselein in de collectie van het Centraal Museum is voornamelijk porselein gemaakt voor de export naar Europa. Portugal had als een van de eerste Europese landen toegang tot Chinees porselein wat vóór 1600 nog erg zeldzaam en een luxeproduct was in Europa. Vanaf 1602 ging ook de VOC (Verenigde Oost-Indische Compagnie) handelen in Chinees porselein. De VOC was al actief in Azië en breidde haar handelsgebied, al dan niet onder dwang, steeds verder uit. In het begin had de VOC nog geen directe toegang tot China maar handelde zij via tussenpersonen in diverse Aziatische landen.

Het aanbod van het porselein was nog erg wisselend van kwaliteit en kwantiteit. Op een gegeven moment werd het kraakporselein ontwikkeld. Dit porselein werd in China speciaal voor de export gemaakt. De decoratiepatronen waren neutraal en decoratief zodat het porselein zowel naar Aziatische landen als naar Europa kon worden geëxporteerd. In 1624 kreeg de VOC een handelsplek in Taiwan waarmee het contact met Zuid-China een stuk gemakkelijker werd. De VOC kon nu zelf bestellingen plaatsen in China, zowel het klassieke Chinese blauw witte porselein als ook objecten gemaakt van Chinees porselein in Europese typologie, zoals kandelaars, potten, kannen en bекers.

Tussen 1640 en 1682 is er veel politieke onrust in China waardoor de handel bijna tot stilstand komt. Nederland verplaatst haar handel naar Japan, waar ook porselein wordt gemaakt, vooral gekleurd emaille porselein en porselein gemaakt in Arita en verscheept vanuit havenstad Imari. Nederland heeft als enig Europees land toegang tot Japan en floreert dan ook goed bij de handel. Als China, onder keizer Kangxi in 1682 haar grenzen weer opent voor handel met Europa speelt de Chinese markt daar goed op in. De productie wordt flink opgevoerd en hun porselein wordt tegen scherpe prijzen aangeboden. Ze imiteren zelfs het populaire Japanse porselein en maken in opdracht van de handelaren porselein met Westerse motieven zoals figuren en wapenschilden. Naast de VOC zijn er ook steeds meer particuliere handelaren die porselein naar Europa exporteren.

Aan het begin van de 18e eeuw ontdekt men in Europa ook het geheim van het maken van porselein. Het aanbod van porselein wordt steeds groter en er is meer diversiteit. Aan het einde van de 18e eeuw neemt de interesse in Chinees porselein dan ook zichtbaar af.

Het Chinese porselein werd regelmatig extra gedecoreerd met een zilveren armatuur of deksel. Dit gebeurde voornamelijk bij het blauw witte porselein wat mooi in contrast stond met het zilver. In de 17e eeuw gebeurde dit al om het object extra waarde mee te geven, maar ook om het naar Westerse gebruiken en standaarden te transformeren. In de 19e eeuw zien we een opleving van het gebruik van zilveren ornamenten op het Chinese porselein. Het bijzondere hieraan is dat het Chinese porselein uit de 17e eeuw hiervoor gebruikt werd, voornamelijk uit de Kangxi periode. Na de oprichting van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815 was er behoefte om de eigen identiteit te benadrukken. Het 17e-eeuwse Chinese porselein, geïmporteerd door de voorvaders van Nederland stond hier symbool voor. De zilveren armaturen werden ook aangebracht vanuit praktische overwegingen, schades konden worden bedekt of ontbrekende deksels worden vervangen door zilveren deksels.

In de tentoonstelling 'Wakker kussen' wordt een aantal objecten uit de collectie Chinees porselein van het Centraal Museum getoond. De stukken zijn zorgvuldig geselecteerd door Stichting Utrechtse Aarde, waar elf kunstenaars ieder op een eigenzinnige en artistieke wijze op reageren.

De geselecteerde kunstenaars zijn divers in leeftijd, culturele achtergrond, gender, gebruikte technieken en stijl. Terwijl ze trouw blijven aan hun eigen taal, zijn ze ook uitgedaagd om op een innovatieve manier nieuw werk te maken. Dit blijkt uit de gebruikte technieken en materialen maar ook uit de nieuwe verhalen die zij vertellen met hun werk. Zo hebben de kunstenaars het Chinese porselein uit het depot met hun nieuwe werk 'wakker gekust' en laten ze de museale objecten opnieuw stralen en een plek innemen in de geschiedenis. De kunstenaars hebben werken vervaardigd die subtiel, intrigerend, doordacht en krachtig zijn en het verdienen om bewonderd te worden. Landhuis Oud Amelisweerd met haar bijzondere 18e-eeuwse kamers met handbeschilderd Chinees behang sluit perfect aan bij het onderwerp en de getoonde werken.

De tentoonstelling 'Wakker kussen' is een initiatief van Stichting Utrechtse Aarde in samenwerking met Stichting Landhuis Oud Amelisweerd en de kunstenaars: Manita Kieft, Esther Jiskoot, Ni Haifeng, Bob van Schie, Krijn Kroes, Chris Rijk, Yuk Kan Yeung, Yufei Gao, Joris Link, Tanja Smeets en Ischa Kempka.

Met speciale dank aan Centraal Museum.

Chris Rijk

reageert op

Kaststel

Porselein, glazuur

China, 1725-1775

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 18156/001-005

Chinese kaststellen werden vanaf de late 17e eeuw geïmporteerd voor het Westen. Een kaststel bestond uit drie, vijf of zeven delen waarbij vijf delen het meest gangbaar waren. De vazen en dekselvazen stonden bovenop een kast en moesten de bezoeker imponeren. Naarmate kaststellen ook in Delfts aardewerk werden geproduceerd werden ze bereikbaar voor een veel grotere markt en werden ze een toonbeeld van het burgerlijke interieur.

Chris Rijk, 1995, Woerden

Chris Rijk's greatest hits 1-5

Techniek: uit ringen opgebouwd

Materiaal: aardewerk, glazuur

Chris Rijk neemt hier afscheid van Delfts blauw en brengt zijn grootste successen nog eenmaal samen in dit kaststel: hedendaagse Hollandse landschappen, dinosaurussen, knappe mannen, oorlogsscènes en het kapitalisme.

Krijn Kroes

reageert op

Theepot

Steengoed

China, 1850-1899

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 11649

Deze theepot is gemaakt van ongeglazuurd steengoed uit Yixing. Ondanks dat de theepot niet gegluurd is, laat ze geen vloeistof door vanwege het gebruik van een bepaald type steengoed uit Yixing en omstreken en door deze op zeer hoge temperatuur te stoken.

Krijn Kroes, 1994, Utrecht

Zonder titel

Techniek: geboetseerd

Materiaal: gegluurd steengoed

De theepot, welke opgebouwd lijkt te zijn uit bamboestokken inspireerde Krijn Kroes tot zijn nieuwe werk. Ooit was bamboe de inspiratiebron om dit kleine theepotje te maken. Die aandacht voor de natuur en het nauwkeurig observeren ervan, zijn eigenschappen die Kroes deelt met de Chinese maker. Dat raakt hem. Kroes geeft hier een eigentijds antwoord op het gebruikte bamboe. Het licht speelt altijd een rol in de glazuren van Kroes.

Bob van Schie

reageert op

Dekselpot

Porselein, glazuur, goudverf

China, 1690-1710

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 22567 a-b

Dit soort dekselpotten werden veelal gebruikt als voorraadpotten en waren razend populair in Nederland. De typisch Chinese decoratie van wit en blauw glazuur met Chinese voorstellingen en de hondenleeuw werden omarmd door de Nederlandse welgestelde bevolking en opgenomen in hun interieur en huishouden.

Bob van Schie, 1971, Den Haag

Wakker?

Techniek: gieten, boetseren,
handbeschilderd

Materiaal: pot van porselein,
draak van steengoed

Bob van Schie nodigt ons met dit werk uit tot reflectie op persoonlijke oordelen en identiteit in het licht van de machtsverschuivingen tussen Europa en China. De draak is een metafoor voor het huidige China dat steeds machtiger wordt. De handbeschilderde afbeelding in kobalt blauw refereert aan drie personen die op de voorgrond van 'De Nachtwacht' staan. Machtige, rijke kooplieden welke symbool staan voor de VOC in de 17e eeuw. Een van de mannen kust het hondenleeuwkje op de originele Chinese dekselpot wakker en heeft daarmee de groeiende draak tot leven gewekt.

Esther Jiskoot

reageert op

Vazen

Porselein, glazuur, zilver

China, 1700 en Nederland, 1800-1900 (zilver)

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 122567 a-b

Waarschijnlijk hadden de twee kleine vaasjes een porseleinen deksel en waren ze onderdeel van een klein kaststel. Bij schade werden de deksels vaak vervangen door zilveren exemplaren. Hiermee kon de rijkdom van de eigenaar nog extra benadrukt worden.

De vroegere opdrachtgever heeft geprobeerd het in stijl te doen, de deksels lijken daken van Chinese tempels.

Esther Jiskoot, 1963, Breda

Yi Fei

Techniek: gegoten porselein en

geboetseerd aardewerk

Materiaal: porselein, aardewerk,

glas, metaal en textiel

Esther Jiskoot is geïnspireerd door de vrouwfiguur 'lange lijs' op 18e eeuwse porselein waarbij de oorspronkelijke godinnen, keizerinnen en heldinnen los zijn geraakt van hun cultuurhistorische betekenis en tot een decoratief exportfiguur zijn gereduceerd. Jiskoot, vaak werkend vanuit coping- en overlevingsstrategieën, toont een reeks meer uniforme vrouwspersonen die aan bepaalde sociale verwachtingen dienden te voldoen in de 18e eeuw met in het midden een weergave van de innerlijke gemoedstoestand van de vrouw gevangen in een kooivorm.

Ischa Kempka

reageert op

Trekpot

Rood steengoed

China, 1700-1800

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 11646

Dit type trekpotjes van hard gebakken en ongeglazuurd rood steengoed werd gemaakt in het oosten van China, in Yixing. De trekpotjes waren geliefd in het Westen, maar ook schaars en daardoor statusverhogend. Een trekpotje diende om sterke thee, in kleine hoeveelheden, te bereiden. Men dronk de thee aangelengd met heet water uit een waterketel op komfoor welke ook deel uitmaakte van het theeservies.

Ischa Kempka, 1995, Utrecht

Leave us alone for god's sake

Techniek: handgevormde gemengde technieken

Materiaal: aardewerk

Ischa Kempka voelde zich tot dit trekpotje aangetrokken door de ongeglazuurde huid. Haar werk is gebaseerd op een archief van beelden en teksten dat vaak gerelateerd is aan trends, sociale structuren, mythologie en archeologie. Zij transformeert ze tot sculpturen. Het trekpotje inspireerde haar om zonder glazuur het verhaal in tekeningen met klei te vertellen en zo de kleuren van klei voor zich te laten spreken.

Yufei Gao

reageert op

Theebus

Porselein, glazuur, zilver

China, 1662 en Nederland, 1860 (zilver)

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 8602

De theebus was een geliefd object in Nederland en andere Europese landen. De kostbare thee werd bewaard in zilveren of porseleinen theebussen waarmee gepronkt werd. Het zilveren dopje is een latere toevoeging, waarschijnlijk omdat het deksel kapot was gegaan. Soms werden er ook zilveren decoraties aan Chinees porselein toegevoegd om het object voor westerse gebruiken te laten dienen.

Yufei Gao, 1993, Shijiazhuang, China

Shinu Tu

Techniek: geboetseerd en 3D geprint

Materiaal: porselein en glazuur

Yufei Gao is geïnteresseerd in het samengaan van de Nederlandse en Chinese cultuur. Gao maakt keramiek met de 3d-printer en video's. In dit werk is het delicate porselein de metafoor voor de geïdealiseerde schoonheid van de Shinu Tu-figuur (Chinees historische afbeelding van een vrouw). Het is een persoonlijk commentaar op de sociale positie van de vrouw en op de disciplines en verwachtingen die de maatschappij haar oplegt.

Ni Haifeng

reageert op

Bord

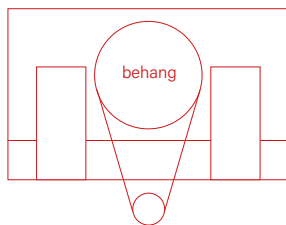
Porselein, glazuur

China, 1662-1722

Centraal Museum Utrecht inv. 8205 q/007

Ni Haifeng reageert in dit geval niet enkel op het porseleinen bord uit de collectie van het Centraal Museum, maar ook op het Chinese behang, gemaakt voor de export, in het landhuis. De wit blauwe decoratie van het porselein is in zijn werk geheel vervaagd en wordt overstemd door een spiegelbeeld van het Chinese behang.

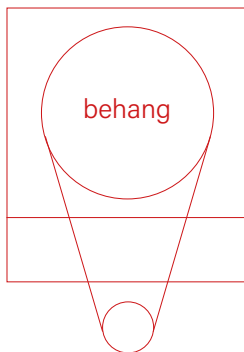
Ni Haifeng, 1964, Zhoushan, China

Ricocheting Reflections 2025

Techniek: installatie, geproduceerd in China

Materiaal: porselein, onderglazuur,
opglazuur en transferprints

Ni Haifeng reageert in dit geval niet enkel op het porseleinen bord uit de collectie van het Centraal Museum, maar ook op het behang in deze kamer. In het verleden is een gedeelte van het behang beschadigd geraakt. Ni Haifeng spiegelt het beschadigde gedeelte van het behang op het porseleinen bord. Het bord, gemaakt in China, is een exacte kopie van het originele object uit de collectie van het Centraal Museum. In zijn werk laat hij het verleden, massaproductie en de omgeving samenkomen.

Manita Kieft

reageert op

Kom

Porselein, glazuur

China, 1821-1851

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 4270

Het importeren van Chinees porselein naar Nederland was aan het einde van de 17e eeuw op zijn hoogtepunt, maar was nog steeds populair in de 18e en 19e eeuw zoals deze grote kom. De kom is geïnspireerd op een 17e eeuws voorbeeld en lijkt wel een verhaal te vertellen met de afgebeelde personen, vissen en een herhalend decoratief patroon.

Manita Kieft, 1963, 's-Hertogenbosch

The Blueprint

Techniek: gegoten porselein en

toepassing van fotografie d.m.v.

transfer- en printtechniek

Materiaal: porselein

Manita Kieft gaat in haar werk uit van alledaagse voorwerpen en rituele handelingen. Deze vertellen verhalen van acties, situaties en persoonlijke herinneringen. Kieft merkt op dat verhalen op gebruiksvoorwerpen zoals we bij veel van het Chinese porselein zien, maar ook het behang in de kamers van het landhuis, niet zo vanzelfsprekend zijn als in de beeldende kunst. Kieft wil verhalen en gebruiksvoorwerpen aan elkaar verbinden. Zij heeft met video-stills van ons actuele 'nieuws' een gesegmenteerde vormtaal uitgewerkt.

Yuk Kan Yeung

reageert op

Vazen

Porselein, emaille verte en emaille rose

China, 1800-1900

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 4235/ 001-002

De kleuren spatten ervan af bij deze vazen. Het toepassen van groen of roze email werd al vanaf het einde van de 17e eeuw populair, maar het combineren van meerdere felle kleuren vindt zijn hoogtepunt in de 19e eeuw, zoals bij deze twee Famille Rose Kanton-vazen uit Zuid-China.

Yuk Kan Yeung, 1959, Hongkong

Between Shades -

Porcelain installation

Techniek: handgevormd en handbeschilderd met gekleurd porseleinslib

Materiaal: porselein, slib, glazuur

Yuk Kan Yeung maakt porseleinen vormen waarop zij tekent en schildert. Haar werk is een zoektocht naar schoonheid. Herinneringen en heimwee spelen een belangrijke rol. Het bijzondere kleurgebruik en de motieven van de vazen vormen de basis voor een compositie van uit porseleinen platen gesneden vormen. Het werk suggereert beweging waarbij kleuren wisselen tussen harmonie en contrast. Zo ontstaat een visueel spanningsveld tussen herinnering en abstractie.

Tanja Smeets

reageert op

Kommen

Porselein, glazuur, ajourwerk

China, 1736-1795

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 8205 g/001-002

Tijdens de Qianlong dynastie (1736-1795) werd het toepassen van ajour-decoratie op Chinees porselein erg populair. Tanja Smeets vindt deze decoratietechniek zeer fascinerend en heeft er vele voorbeelden van staan in haar eigen atelier.

Tanja Smeets, 1963, Utrecht

Zonder titel

Techniek: gemengd

Materiaal: steengoed en diverse garens

Tanja Smeets werkt graag met verschillende materialen zoals metalen, stoffen draad, maar ook met vlas en keramiek. Ze combineert ambachtelijke met machinale en innovatieve technieken. Onder haar handen veranderen de materialen in sculpturen die de ruimtes binnendringen en overnemen. Door het materiaalgebruik worden grenzen poreus en ontstaan andere structuren en andere associaties. Voor deze tentoonstelling heeft zij een landschap gemaakt van opengewerkt steengoed verrijkt met borduurwerk.

Joris Link

reageert op

Kommen

Porselein, glazuur, ajourwerk

China, 1736-1795

Centraal Museum Utrecht inv. nr. 8205 g/001-002

Tijdens de Qianlong dynastie (1736-1795) werd het toepassen van ajourdecoratie op Chinees porselein erg populair. Het open gewerkte rasterpatroon sluit goed aan bij het kenmerkende werk van Joris Link.

Joris Link, 1979, 's-Hertogenbosch

Devils Work/Guigong

Techniek: gegoten slib

Materiaal: porseleinslib, onderglazuur,
glazuur

Het werk van Link is gestructureerd en evenwichtig. Het getuigt van vakmanschap en materiaalbeheersing waarbij hij ruimte laat voor onverwachte gebeurtenissen in zijn werkproces. Zijn mathematische vormen, veelal geïnspireerd op de natuur, worden gekenmerkt door herhaling en contrast. De kleuren, vormen en decoraties creëren een ritmisch patroon.

Colofon

Concept en onderzoek

Stichting Utrechtse Aarde in samenwerking met
Landhuis Oud Amelisweerd en met medewerking
van Centraal Museum

Deelnemende kunstenaars

Yufei Gao, Esther Jiskoot, Ischa Kempka,
Manita Kieft, Krijn Kroes, Joris Link, Ni Haifeng,
Chris Rijk, Bob van Schie, Tanja Smeets,
Yuk Kan Yeung

Ontwerp en uitwerking tentoonstelling

Berry Slok

Tentoonstellingsbouw

Snoeij & Snoeij

Bruikleengever

Centraal Museum, Utrecht

Stichting Utrechtse Aarde

Ina Bettman, Marianne van den Breeden,
Han Ernest, Marcel Gubbels, Wieteke Kamer,
Nora Leijen, Lydia van Oosten, Loes Wolf

Drukwerk

Libertas Pascal, Utrecht

www.utrechtsearde.nl

De tentoonstelling Wakker kussen is mogelijk gemaakt door:

het
cultuurfonds

FENTENER
VAN VLISSINGEN
FONDS
SHV

stichting
Sanssouci

 PROVINCIE UTRECHT

kfhein
fonds

STICHTING
Van Achterbergh
Domhof

Elise Mathilde

BOELLAARDFONDS

 Mien
van't Sant
Fonds

 gemeente Utrecht

PLAATSMARKTANSTERS

Keramiekbild
Tentoonstelling
Tentoonstelling

 STICHTING
1000

info kunstenaars

Esther Jiskoot

Manita Kieft

Yufei Gao

Ischa Kempka

Krijn Kroes

Joris Link

Chris Rijk

Tanja Smeets

Ni Haifeng

Bob van Schie

Yuk Kan Yeung

Memo Karl H.

